

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Скопешко-черняківський інститут
(повне найменування інституту, факультету)
Фракціонет економіки та управління
кафедра менеджменту
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Магістр
(ступінь вищої освіти)

на тему Оптимізація депозитної роботи банків АПК
Запорізького регіону в умовах проведення державної
реформи

Виконав: студент(ка) _____ курсу, групи ФУ-58н

Спеціальності ФУЗ «Менеджмент»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація)
Менеджмент фінансів та адміністрування
Візитівка А.М.
(прізвище та ініціали)

Керівник Григорук О.Ю.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Шарова С.В.
(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
 (повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ
 Кафедра менеджменту
 Рівень вищої освіти Магістр
 Спеціальність менеджмент
(код і найменування)
 Тематика програма (спеціалізація) менеджмент організації і адміністрування
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри декан
Пуліха Т.В.
 « 12 » 12 / 2019 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Виконавці Фарі Миколаївни
(прізвище, ім'я, по батькові)
 Тема проекту (роботи) Оптимізація діяльності керівника компанії в умовах кризи
Замовітького району в умовах кризи
 Автор проекту (роботи) Григорук Олександр Юхимович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
 Затвержені наказом закладу вищої освіти від « 14 » листопада 2019 року № 391
 Термін подання студентом проекту (роботи) 22.11.2019
 Додаткові дані до проекту (роботи) методичні посібники, наукові статті, статистичні дані

Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розв'язати):
 1. Розглянути кожен підхід до розробки стратегії управління компанією в умовах кризи.
 2. Проаналізувати вплив кризи на діяльність керівника компанії в умовах кризи.
 3. Розробити рекомендації щодо оптимізації діяльності керівника компанії в умовах кризи.

Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
20, табл. 2.5, 98 джерел.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймав виконав завдання
1.	Григорук О.Ю. доцент		
2.	Григорук О.Ю. доцент		
3.	Григорук О.Ю. доцент		
4.	Григорук С.М. ст. викладач		
5.	Григорук О.Ю. к.е.н. доцент		

7. Дата видачі завдання « 15 » березня 2019 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Прим
1	Організаційне зібрання щодо термінів подання магістерської роботи та методики її виконання	01.03.2019	
2	Вибір теми	15.03.2019	
3	Затвердження переліку тем магістерських робіт на кафедрі	15.03.2019	
4	Огляд та опрацювання наукової та спеціальної літератури з теми	Постійно	
5	Наказ Ректора ЗНТУ про затвердження тем магістерських робіт		
6	Видача завдання до магістерської роботи	15.03.2019	
7	Розробка робочого плану магістерської роботи за узгодженням з науковим керівником	29.03.2019	
8	Написання 1 розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	31.05.2019	
9	Написання 2 розділу та представлення його на кафедру в друкованому вигляді	20.09.2019	
10	Написання 3 та 4 розділів та представлення їх на кафедру в друкованому вигляді та чорнового варіанту роботи в цілому	11.10.2019	
11	Нормоконтроль	25.10.2019	
12	Попередньої захист магістерської роботи	01.11.2019	
13	Подання роботи на кафедру в остаточному чистовому оформленні	22.11.2019	
14	Захист магістерської роботи перед ЕК	18-19.12.2019	

Студент(ка)

(підпис)

Григорук О.Ю.

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис)

Григорук О.Ю.

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота «Оптимізація диспропорцій розвитку галузей АПК Запорізького регіону в умовах проведення аграрної реформи»: с. 129, рис. 30, табл. 25, 97 джерел.

Об'єктом дослідження є АПК Запорізького регіону.

Предметом дослідження є проблема диспропорцій галузей рослинництва та тваринництва регіону, сформована в умовах реалізації земельної реформи.

Мета роботи – розробити модель оптимізації диспропорцій розвитку АПК Запорізького регіону. Методи дослідження: методи економічного аналізу, системний аналіз, синтез, імітаційне моделювання.

Результати та їх новизна. Вперше здійснено моделювання оптимізації розвитку АПК з використанням методу системної динаміки, результатом якого є набір рішень з удосконалення функціонування агропідприємств регіону.

Основні положення роботи. Проаналізовано тенденції розвитку рослинництва та тваринництва; визначено ключові фактори успіху, необхідні для відродження молочного скотарства регіону; побудовано системно-динамічну модель оптимізації розвитку АПК регіону в цілому; запропоновані управлінські заходи з модернізації розвитку АПК Запорізького регіону.

Значимість роботи та висновки. Розроблено модель оптимізації диспропорцій розвитку АПК регіону дозволяє вирішити проблему розбалансованості сільського господарства, відновити родючість ґрунтів як головного стратегічного ресурсу регіону, стабілізувати фінансово-економічний стан агропідприємств та підвищити їх конкурентоспроможність.

Ключові слова: ЗЕМЕЛЬНА РЕФОРМА, МОДЕРНІЗАЦІЯ, АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС, СИСТЕМНО-ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ, КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УСПІХУ.

ЗМІСТ

Завдання на магістерську роботу.....	
Реферат.....	
Вступ.....	11
РОЗДІЛ 1 НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РЕФОРМУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....	14
1.1 Передумови, сутність, етапи та підсумки земельної реформи в Україні...14	
1.2 Поняття модернізації та модернізаційні процеси у сільському госпо- дарстві України.....	25
1.3 Особливості дослідження процесів у соціально-економічних системах з використанням теорії графів та системної динаміки.....	41
Висновки до розділу 1.....	46
РОЗДІЛ 2 ГАЛУЗЕВИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ АГРОПРО- МИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ.....	48
2.1 Аналіз тенденцій виробництва основної продукції рослинництва Запорізького регіону.....	48
2.2 Актуальні проблеми використання мінеральних та органічних добрив у сільському господарстві Запорізького регіону.....	57
2.3 Аналіз тенденцій розвитку тваринництва Запорізького регіону.....	62
Висновки до розділу 2.....	79
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛО- ВОГО КОМПЛЕКСУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ.....	81
3.1 Технологія пасовищного утримання великої рогатої худоби як ключо- вий фактор модернізації розвитку АПК Запорізького регіону.....	81
3.2 Побудова системно-динамічної моделі факторів розвитку агропромис- лового комплексу Запорізького регіону.....	93
Висновки до розділу 3.....	96
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	97
4.1 Аналіз потенційних небезпек.....	97

4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	99
4.3 Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці.....	103
4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях.....	109
4.4.1 Заходи з пожежної безпеки.....	109
4.4.2 Укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту.....	111
Висновки до розділу 4.....	113
ВИСНОВКИ.....	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	119
ДОДАТКИ.....	129
ДОДАТОК А.....	129

ВСТУП

Актуальність теми. Ринкові трансформації в аграрному секторі, оголошені земельною реформою, – один з найважливіших напрямків економічного реформування. Згідно зі словником сучасних економічних термінів, економічними реформами є радикальні перетворення системи управління економікою, всього господарського механізму, в процесі яких зазвичай змінюються структура економіки, форми і відносини власності, фінансова система, система оподаткування та кредитування, оплати праці, організаційно-правові структури.

Функціонування підприємств агропромислового комплексу регіону необхідне для продовольчого забезпечення населення, розвитку суміжних йому видів виробництва та укріплення конкурентоспроможності країни на світовому ринку продукції сільського господарства. Передумовою є органічне поєднання галузей рослинництва та тваринництва як цілісної економічної сфери. Тому розуміння значення збалансованості всіх підсистем та компонентів агропромислового комплексу життєве важливе для успішного управління в сільськогосподарських підприємствах. Із набуттям державної незалежності в Україні розпочалася модернізація всієї економічної системи у зв'язку з переходом на ринкову економіку, тому тема є актуальною.

Мета магістерської роботи полягає в розробці моделі оптимізації диспропорцій галузей агропромислового комплексу регіону, що склалися в процесі реалізації земельної реформи.

Об'єктом роботи є агропромисловий комплекс Запорізького регіону.

За результатами сільськогосподарського виробництва Запорізький регіон посів п'яте місце серед регіонів України з виробництва озимої пшениці та насіння соняшнику. З огляду на сприятливі географічні умови та нарощений потенціал, виробництво вищезазначених рослинницьких культур слід вважати однією з ключових компетенцій регіону. Досягти високих врожаїв вдалося завдяки аграрному реформуванню, яке почалося у зв'язку з трансформацією економіки України, та головному природному ресурсу регіону – родючим

землям. Проте через тривале екстенсивне ведення сільськогосподарського виробництва та сполучення економічних чинників останніх двох десятиліть агропромисловий комплекс Запорізького регіону перебуває розбалансованому стані на тлі прогресуючої деградації ґрунтів.

Предметом роботи є проблема диспропорцій галузей рослинництва та тваринництва регіону, сформована в умовах реалізації земельної реформи. Протягом 1990 – 2018 років у сільському господарстві Запорізькому регіоні спостерігається істотне зниження частки продукції тваринництва у загальному виробництві, зниження показників виробництва молока та м'яса, рентабельності сільськогосподарських підприємств, зростання їх вразливості до виробничих ризиків. Тому необхідне виявлення причин ситуації, що склалася, та розробка управлінських рішень щодо шляхів відродження та удосконалення виробництва.

Завдання магістерської роботи:

- дослідити передумови, сутність, етапи та підсумки земельної реформи в Україні;
- дати визначення терміну «модернізація» та охарактеризувати модернізаційні процеси у сільському господарстві України;
- визначити особливості дослідження процесів у соціально-економічних системах з використанням теорії графів та системної динаміки (характеристика методичного інструментарію, що буде використаний для побудови моделі розвитку);
- проаналізувати тенденції виробництва основної продукції рослинництва Запорізького регіону;
- проаналізувати актуальні проблеми використання мінеральних та органічних добрив у сільському господарстві Запорізького регіону;
- проаналізувати тенденції розвитку тваринництва Запорізького регіону;
- визначити ключові фактори успіху, необхідні для відродження молочного скотарства регіону на основі провідних світових підходів;
- скласти системно-динамічну модель факторів оптимізації диспропорцій розвитку агропромислового комплексу Запорізького регіону.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою магістерської роботи послужили класичні і сучасні дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів в області функціонування підприємств агропромислового комплексу регіону. Методами, використаними для дослідження аналізу тенденцій виробництва основної продукції рослинництва Запорізького регіону є методи економічного аналізу (аналіз динаміки показників, вертикальний та горизонтальний аналіз, індексний метод), системний аналіз, синтез. Для побудови системно-динамічної моделі факторів розвитку агропромислового комплексу Запорізького регіону використано метод імітаційного моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше здійснено моделювання оптимізації розвитку АПК з використанням методу системної динаміки, результатом якого є набір рішень з удосконалення функціонування агропідприємств регіону. Розроблено модель оптимізації диспропорцій розвитку АПК регіону, що дозволяє вирішити проблему розбалансованості сільського господарства, відновити родючість ґрунтів як головного стратегічного ресурсу регіону, стабілізувати фінансово-економічний стан агропідприємств та підвищити їх конкурентоспроможність.

Інформаційною базою дослідження є робота вітчизняних та зарубіжних вчених і фахівців з розвитку галузей АПК регіонів; наукові роботи та підручники з економіки, менеджменту, права, соціології, теорії систем, системного аналізу та математичного моделювання в економіці; дані регіональної статистики сільського господарства та навколишнього середовища;

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження було опубліковано дві наукові праці обсягом 0,25 др.арк.:

1. Віхляєва Д.М., Панкова А.Ю. «Раціональне управління витратами, як запорука фінансової стабільності та стійкості підприємства // Тиждень науки: матеріали наук.-практ. конф., 15-19 р. тези доп. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. С. 228-229.

2. Ткачук А. Е., Вихляєва Д.Н. Оптимизация диспропорций отраслей в АПК как составляющая инклюзивного развития Запорожского региона // II Міжнародна наук.-практ. конференція «Генерування інновацій інклюзивного

розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір». Запоріжжя. 2019. С. 164-166.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи складає 00 сторінок друкованого тексту, 25 таблиць, 30 рисунків, 1 додаток. Список джерел нараховує 97 найменувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Райзберг Б.А., Лозовский Л. Ш. Словарь современных экономических терминов. 4-е изд. изд. М.: Айрис-пресс, 2008. 480 с.
2. Заєць О.І. Правові аспекти земельної реформи в Україні. Київ: Видавничо-поліграфічний центр , 2006. 185 с.
3. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради України : від 18 грудня 1990 року № 563-ХІІ. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12> (дата звернення: 26.07.2019)
4. Закон України : Про форми власності на землю: прийнятий згідно з Постановою Верховної Ради України від 30 січня 1992 року № 2073-ХІІ.
5. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 року № 15-92.
6. Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва: Указ Президента України від 10 листопада 1994 року № 666/94. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/666/94> (дата звернення:12.07.2019)
7. Конституція України: Відомості Верховної Ради України прийнята від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed20120322>
8. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 3 грудня 1999 року

№ 1529/99.

9. Верховна Рада України : Земельний кодекс : прийнятий від 25 жовтня 2001 року № 2768-III

10. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы в современных условиях . Х.: Консум, 1998. 324 с.

11. Шульга М.В. Земельне право України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 368 с.

12. Федоров М.М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин. №7 Економіка АПК. , 2011. 55-60 с.

13. Андрейцев В.И. Земельная реформа: Приватизация. Экология (Сборник эксклюзивных очерков и нормативно-правовых актов). №7 изд. К.: УЭАН, 1997. 256 с.

14. Про Основні напрями земельної реформи в Україні на 2001 – 2005 роки : Указ Президента України від 30 травня 2001 року № 372-2001.

15. Про затвердження плану дій з проведення земельної реформи та створення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1072-р.

16. Про внесення зміни до розділу X Перехідні положення Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель : Відомості Верховної Ради, 2016, № 47, ст. 801.

17. Держгеокадастр : Землеустрій та охорона земель : Земельні відносини в Україні: соціологічний портрет ситуації. Режим доступу:

<http://land.gov.ua/zvitnist/statystyka/104370-rezultaty-kompleksnoho-sotsiologichnoho-doslidzhennia-sub-iektyv-zemelnykh-vidnosyn-v-silskii-mistsevosti.html> (дата звернення:01.09.2019)

18. Авраменко Т.П. Економіко-правове регулювання раціонального використання земельних ресурсів . № 3. Землеустрій і кадастр, 2012. 51-55 с.

19. Держгеокадастр : Доступ до публічної інформації : Довідка про підсумки діяльності Держземагентства України та його територіальних органів за 2018 рік. Режим доступу: <http://land.gov.ua/zvitnist/statystyka/107726-dovidka-pro-pidsumky-diialnosti-derzhzemahentstva-ukrainy-ta-ioho-terytorialnykh-orhaniv->

[za-2018-rik.html](#) (дата звернення:01.09.2019)

20. Сіра Е.О., Земельна реформа в Україні та її наслідки для розвитку агросфери . Україна: Науковий вісник НЛТУ, -2013. № 23.14. С. 152 – 157.

21. Кулинич П.Ф. Екологічні імперативи в системі правової охорони сільськогосподарських земель України. Право України. 2011. № 2. С. 140–147.

22. Vox Ukraine : Земельна реформа : 26 лет земельной реформы: стакан наполовину пуст или наполовину полон. 2016. октябрь. Режим доступу:

<https://voxukraine.org/ru/26-years-land-reform-ru> (дата звернення:02.09.2019)

23. Словарь иностранных слов для школьников и студентов / сост. Грубер Е. М.: Локид-Пресс, 2005. 658 с.

24. Танчин І.З. Соціологія: навч. Посібник: 3-є вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 352 с.

25. Штомпка П. Социология: Анализ современного общества: пер. с польск. С.М. Червонной. М.: Логос, 2008. 656 с.

26. Подольська Є.А., Подольська Т.В. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей. К.: «Інкос», 2009. 352 с.

27. Требін М.П., Герасіна Л.М., Поліщук І.О. Політологія: підручник; за ред. М.П. Требіна. Х.: Право, 2013. 416 с.

28. Філіпенко А.С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть : навч. посібник для студентів вузів. К.: Либідь, 2002. 470 с.

29. Петрович Й.М., Лушак Н. С. Сутнісна характеристика поняття модернізації підприємства в системі економічних категорій. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2012. №748. С. 199 – 206.

30. Бужимська К.О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. Вісник ЖДТУ. – 2008. №2 (44). С. 216 – 227.

31. Вардомский Л.Б., Шурубович А. В. Модернизация экономики в странах СНГ: типы, ресурсы, инструменты. Економіка і прогнозування. – 2009. № 1. С. 70–77.

32. Жаліло Я. А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: Монографія. К.: НІСД, 2003. 368 с.

33. Про Стратегію сталого розвитку Україна – 2020 : Указ Президента України від 12 січня 2015 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 13.09.2019)

34. Програма економічних реформ в Україні на 2010 – 2014 роки Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава : Законодавство України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004100-10/card5> (дата звернення: 14.09.2019)

35. Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти): Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2010 року № 1256. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1256-2010-%D0%BF> (дата звернення: 05.09.2019)

36. Жаліло Я. А. Національні проекти у стратегії економічної модернізації України: аналітична доповідь. К.: НІСД, 2013. 144 с.

37. Національний проект Зерно України : НІБУЛОН. Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/project/zerno-ukraini> (дата звернення: 06.10.2019)

38. Національний проект Відроджене скотарство. Міністерство аграрної політики та продовольства України. К.: ДІА, 2011. 44 с. Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/vidrodzhene-skotarstvo> (дата звернення)

39. Національний проект Зелені ринки : UKRAPK. Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/zeleni-rinki> (дата звернення: 07.10.2019)

40. Жаліло Я. А. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 144 с.

41. Ляшенко В. І. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: монографія : НАН України. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с.

42. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД,

2013. 576 с.

43. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013 – 2014 роки: затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 року № 187. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF#n11> (дата звернення: 11.10.2019)

44. Фролов А.Ю. Принципи державного регулювання забезпечення продовольством населення: від проектування інституту до інституційної пастки : Теорія та практика державного управління: Вип. 1 (32). 2011. С. 1 – 5.

45. Павлюк А. П. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2012. 104 с.

46. Бородіна О.М. Інституційний розвиток сільського господарства та села України і Росії та його гармонізація з європейською політичною практикою. Економіка України. - 2012. № 11. С. 48-61.

47. Politics.co.uk : Reference : Issue brief : Common Agricultural Policy. Режим доступу: <http://www.politics.co.uk/reference/common-agricultural-policy> (дата звернення: 13.10.2019)

48. Ec.europa.eu : info : Agricultural Policy Perspectives Brief : Overview to CAP reform 2014 – 2020. 2013. № 5. Режим доступу : http://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf (дата звернення: 01.11.2019)

49. Павлюк А. П. Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації економіки України: аналітична доповідь; за ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2013. 78 с.

50. Державна служба статистики України : Економічна статистика : Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2019)

51. Макареко И. UNN : Украинские национальные новости : Информационное агентство : Новости : Экономика : Украина заняла последнее место в Европе по уровню господдержки АПК. – Режим доступу: <https://www.unn.com.ua/ru/news/1824877-ukrayina-posila-ostannye-mistse-v-evropi-za-rivnem-derzhpidtrimki-apk> (дата звернення: 04.11.2019)

52. Дадашев Б.А. Інвестиційний розвиток сільського господарства України. Агроінком. - 2013. № 4-6. С. 43-46.
53. Балакірева О.М. Виклики комплексної модернізації в Україні. Економіка і прогнозування. – 2013. № 1, січень-березень. С. 127-129.
54. Бондаренко М.Ф., Білоус Н. В., Руткас А. Г. Комп'ютерна дискретна математика. Харків: «Компанія «СМІТ», 2004. 480 с.
55. Карты метро и нейронные сети : Теория графов : в 40 т./пер. с исп. Клауди Альсина. М.: Де Агостини, 2014. 144 с.
56. Харари Фрэнк. Теория графов : пер. с англ. и предисл. В. П. Козырева; под ред. Г. П. Гаврилова. 2-е изд. Москва: Едиториал УРСС, 2003. 296 с.
57. Шелобаев С.И. Математические методы и модели в экономике, финансах, бизнесе: учеб. пособие для вузов. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 367 с.
58. Дафт Ричард. Менеджмент / Р. Дафт. – М.: Питер, 2008. – 800 с.
59. Новиков Д.А. Теория управления организационными системами. Москва: МПСИ, 2005. 584 с.
60. Anylogic : Системная динамика : Изучаем имитационное моделирование. Режим доступа: <http://www.anylogic.ru/system-dynamics> (дата звернення: 12.11.2019)
61. Ильин А. А. Имитационное моделирование экономических процессов. Тула: Тульский институт управления и бизнеса, 2007.
62. System & Us : Embracing Complexity : Learn to Read Casual Loop Diagrams. Режим доступа: <http://systemsandus.com/2012/08/15/learn-to-read-clds/> (дата звернення: 13.11.2019)
63. Каталевский Д.Ю. Основы имитационного моделирования и системного анализа в управлении: Учебное пособие Москва: Издательство Московского университета, 2011. 304 с.
64. Головешко В. П. Освіта . *Статистичний щорічник Запорізької області за 2004 рік*. Запоріжжя, 2005. С. 406.
65. Головешко В. П. Міжнародні порівняння. *Статистичний щорічник Запорізької області за 2012 рік*. Запоріжжя, 2013. С. 504

66. Власенко Н. С. *Статистичний збірник «Рослинництво України» за 2013 рік*. Київ, 2014. С. 180.
67. Власенко Н. С. *Статистичний збірник «Рослинництво України» за 2013 рік*. Київ, 2014. С. 180.
68. Вернер І. Є. Соціально-економічне становище. *Статистичний щорічник Запорізької області за 2018 рік*. Запоріжжя, 2019. С. 498.
69. Статистичний бюлетень Посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2013 року : Державна служба статистики України. Київ, 2014. С. 53.
70. Статистичний бюлетень Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2010 рік : Державний комітет статистики України. Київ, 2011. С. 88.
71. Статистичний бюлетень Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2011 рік : Державний комітет статистики України. Київ, 2012. С. 88.
72. Статистичний бюлетень Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2012 рік : Державний комітет статистики України. Київ, 2013. С. 88.
73. Статистичний бюлетень Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2013 рік : Державний комітет статистики України. Київ, 2014. С. 84.
74. Вернер І. Є. Соціально-економічне становище. *Статистичний щорічник Запорізької області за 2017 рік*. С. 402.
75. Вернер І. Є. Соціально-економічне становище. *Статистичний щорічник Запорізької області за 2016 рік*. С. 320.
76. Статистичний бюлетень Витрати на виробництво продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2016 рік. С. 287.
77. Статистичний бюлетень Витрати на виробництво продукції сільського господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2017 рік : Державний комітет статистики України. Київ. С. 345.
78. Статистичний бюлетень Витрати на виробництво продукції сільського

господарства в сільськогосподарських підприємствах за 2018 рік : Державний комітет статистики України. Київ. С. 456.

79 Статистичний бюлетень Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур у 2010 році : Державна служба статистики України. Київ, 2011. С. 52.

80. Статистичний бюлетень Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур у 2016 році : Державна служба статистики України. Київ, 2017. С. 52.

81. Статистичний бюлетень Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур у 2017 році : Державна служба статистики України. Київ, 2018. С. 52.

82. Статистичний бюлетень Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур у 2018 році : Державна служба статистики України. Київ, 2019. С. 52.

83. Аргюшин А. М., Державин Л. М. Краткий справочник по удобрениям : Методы расчета норм удобрений и составление рекомендаций и проектно-сметной документации по их применению : 2-е изд. перероб. и доп. Москва: Колос, 1984. 208 с.

84. Цыбров А. Проблемы земельной отрасли Запорожской области и пути их решения. *Известия*. 2012. апрель. Режим доступу:

<http://izvestiya.in.ua/eksklusiv/problemi-zamelnoi-otrasli-zaporojskoi-oblasti-i-pyti-ih-resheniya-.html> (дата обращения: 15.10.2019)

85. Прокопенко О. О. Динаміка виробництва. *Статистичний збірник Тваринництво України 2013 року* : Державна служба статистики України. Київ, 2014. С. 200.

86. Прокопенко О. О. Баланси продовольчих ресурсів. *Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2016 рік* : Державна служба статистики України. Київ, 2017. С.489.

87. Прокопенко О. О. Баланси продовольчих ресурсів. *Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2017* : Державна служба статистики України. Київ, 2018. С.501.

88. Прокопенко О. О. Баланси продовольчих ресурсів. *Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України 2018 року* : Державна служба статистики України. Київ, 2019. С. 61.

89. Державна служба статистики України : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної Академії Наук України : Статистика населення України. Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp (дата звернення:20.09.2019)

90. Прокопенко О. О. Баланси продовольчих ресурсів. *Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України 2008 року* : Державна служба статистики України. Київ, 2009. С. 55.

91. Прокопенко О. О. Баланси продовольчих ресурсів. *Статистичний збірник Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України 2013 року* : Державна служба статистики України. Київ, 2014. С. 57.

92. Чопенко В. Українцы потребляют почти в три раза меньше годовой нормы молока. *ZN,UA*. Режим доступу:

http://zn.ua/ECONOMICS/ukraintsy_potrebyayut_pochti_v_tri_raza_menshe_godovoy_normy_moloka.html (дата звернення: 29.09.2019)

93. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-1018>

94. Закон України «Про відпустки» [Електронний ресурс]: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР // Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>

95. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 49. – с. 668. – Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

96. Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT) [Текст] : ДСТУ EN 2:2014. – На заміну ГОСТ 27331-87; чинний з 01.01.2016 / Наказ Мінекономрозвитку від 30.12.2014 р. № 1494 EN 2:1992 «Classification of fires» прийнято як національний стандарт методом підтвердження, 2014. – 7 с.

97. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №158 від 15.06.2016р. «Про прийняття національного стандарту ДСТУ Б В.1.1-36:2016 "Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою"

98. Кодекс цивільного захисту України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.